

บทที่ ๔

การประยุกต์ใช้หลักการจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนา

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษากระบวนการจิตอาสา ตามหลักพระพุทธศาสนา ของเจ้าหน้าที่
เสถียรธรรมสถาน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ๓ ประการ คือ เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจิตอาสา
ตามหลักพระพุทธศาสนา เพื่อศึกษากระบวนการจิตอาสาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน และ
เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรม
สถานซึ่งในบทนี้ได้สรุปผลจากการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักกา รจิตอาสาตามแนว
พระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน ดังนี้

ในการศึกษาแนวคิดทฤษฎีจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งจากผลการศึกษาสรุป
ได้ว่ามีหลักธรรมทั้ง ๔ ที่สามารถนำมาบูรณาการเกี่ยวกับจิตอาสาทางพระพุทธศาสนา คือ

- ๑) หลักธรรมของผู้นำจิตอาสา ประกอบไปด้วย สังคหวัตถุ อธิปไตย พรหมวิหาร สัมป
ริสธรรม ทศพิธราชธรรม เป็นระบบการพัฒนayangยั่งยืนที่ใช้พัฒนามนุษย์
- ๒) หลักธรรมของบุคคลในองค์กร ประกอบด้วย ทาน กัลยาณมิตร ธรรมภาวนา
จาคะ เป็นระบบการพัฒนayangยั่งยืนที่ใช้พัฒนามนุษย์
- ๓) หลักธรรมองค์กรประกอบด้วย สัมปายธรรม เป็นระบบการพัฒนayangยั่งยืนที่ใช้
พัฒนาเทคโนโลยี และสังคม
- ๔) หลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน ประกอบด้วย สัมมาวาจา ปิยวาจา สาร านียธรรม
อริยวินัย เป็นระบบการพัฒนayangยั่งยืนที่ใช้พัฒนา มนุษย์ และ สังคม

แนวคิดทั้ง ๔ หลักการนี้ประกอบเข้าในหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และเป็น
ระบบที่ช่วยในการพัฒนาคน คือพัฒนาพฤติกรรม จิตใจ และโยนิโสมนสิการ ทั้งหมดนี้เป็น
กระบวนการจิตอาสาตามหลักพระพุทธศาสนา

นอกจากนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาในบริบทการสร้างแหล่งการเรียนรู้ในเสถียรธรรมสถาน ซึ่ง
ได้สรุปผลจากการศึกษารวบรวมกระบวนการพัฒนาจิตอาสาที่ยั่งยืนของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรม
สถาน ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านความเป็นผู้นำ ๒) ด้านการเกิดวัฒนธรรมองค์กร ๓) ด้านสิ่งแวดล้อมที่
เอื้อต่อการพัฒนาจิตอาสา และ๔) ด้านวิถีชีวิตชุมชนและกิจกรรมในเสถียรธรรมสถานได้พบว่า

๑) ด้านผู้นำ

พบว่า การเป็นผู้นำที่ดีนั้น คือ การทำตามหลักธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ดังเช่น สังคหวัตถุทิฐิบาท พรหมวิหารสี่ปรีโสธรรม ทศพิ ฐาธรรม เป็นต้น เมื่อผู้นำมีหลักธรรมทั้งหลายเหล่านี้ย่อมทำให้องค์กรที่เป็นจิตอาสาที่มีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น และผู้ตามก็ทำตามได้อย่างผาสุกเช่นกัน

๒) ด้านวัฒนธรรมองค์กร

พบว่าวัฒนธรรมองค์กร ขึ้นอยู่กับข้อตกลงในองค์กร ซึ่งเกิดจากข้อตกลงของผู้ที่อยู่ร่วมกันในองค์กร หลักธรรมของบุคคลในองค์กร ได้แก่ ทาน กัลยาณมิตร ธรรมภาวนา จาคะ เมื่อแต่ละบุคคลมีหลักธรรม หรือ ใช้หลักธรรมดังกล่าว ย่อมทำให้วัฒนธรรมองค์กร เป็นกรอบป้องกันทั้งตัวบุคคลเอง และเป็นเครื่องป้องกันบุคคลให้เป็นจิตอาสาที่ดี และมีวัฒนธรรมที่งดงาม

๓) ด้านสถานที่ สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตอาสา

พบว่าสถานที่หรือสิ่งแวดล้อมมีส่วนช่วยสำคัญที่ทำให้คนในองค์กรอยู่อย่างผาสุกด้วยหลักธรรมองค์กร เช่น สปปายธรรม คือ สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้อง ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอย

๔) ด้านวิถีชีวิตชุมชน

พบว่า การปฏิบัติในวิถีชีวิตชุมชน ถ้าบุคคลในชุมชนมีหลักธรรมของการอยู่ร่วมกันเป็นวิถีชีวิต ย่อมนำความสุขมาให้ หลักธรรมดังกล่าว คือ สัมมาวาจาปิยวาจา สาราณียธรรม อริยวินัย ซึ่งถือเป็นการบูรณาการ คือ ความเชื่อมโยงขององค์ประกอบต่างๆ อย่างสมดุล ชีวิตสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และศาสนธรรมต้องเชื่อมโยงกันอยู่อย่างมีบูรณาการและมีดุลยภาพ ตลอดจนต้องมีระบบคุ้มกัน ถ้าไม่มีระบบภูมิคุ้มกัน การรบกวนจากภายนอกจะทำลายดุลยภาพภายในได้ การจะรักษาคุณภาพท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต้องการกระบวนการทางปัญญา “วิธีการคิดที่จะอยู่ร่วมกันให้ได้มันต้องอย่าไปคิดว่าจะต้องอยู่ตามที่เรายากอยู่ แต่ถ้าเราจะอยู่อย่างรวมกันให้ได้ มันมีความสุขอยู่เหนือความอยาก มันไม่ปิดกั้นตัวเราที่จะเข้าไปบวกกับสิ่งอื่นๆ ที่อยู่รายรอบ โดยเฉพาะกับธรรมชาติ ถ้าเมื่อใดที่เราเคารพธรรมชาติ ธรรมชาติจะเกื้อกูลเรา ” ตัวอย่างการประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถานจากบทสัมภาษณ์ในนิตยสารสาวิกา (ฉบับพิเศษ) : ชุมชนคนตัวเล็ก

ในการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาโดยการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่ปฏิบัติงานในเสถียรธรรมสถาน จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ๘ คน ซึ่งสรุปผลข้อมูลดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑ แสดงรายชื่อผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

เลขที่	ชื่อ/นามสกุล	ระดับการศึกษา	อายุ
๑	สมหมาย สุขมี	ประถมศึกษาปีที่ ๔	๕๖
๒	สุจิต สุขมี	ประถมศึกษาปีที่ ๔	๖๐
๓	วิภา เอบิผักแว่น	ประถมศึกษาปีที่ ๖	๔๙
๔	สมชาย แสงอรุณ	ประถมศึกษาปีที่ ๖	๔๖
๕	ชัชวาลย์ พุ่มนิล	ไม่ได้เรียนหนังสือ	๕๑
๖	มณฑา ภัทรมหาผล	ประถมศึกษาปีที่ ๖	๔๒
๗	จันทนา จำวงศ์ลา	ปริญญาตรี	๕๓
๘	ชนาภา ปลื้มจิตต์	มัธยมศึกษาปีที่ ๕	๓๗

หลักธรรมทั้งหมดมี ๔ หมวด คือ หลักธรรมของผู้นำจิตอาสา หลักธรรมของบุคคลในองค์กร หลักธรรมองค์กร หลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน สรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงหลักธรรมของผู้นำจิตอาสา

หลักธรรมของการพัฒนาจิตอาสา	ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่มีผลต่อการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน
สังคหวัตถุ	“มีความสุขขึ้น เพราะว่าอยู่กันไม่เคยที่จะเถียงกันหรือด่ากัน ต่างคนต่างทำงาน ไม่อยากเถียง ทะเลาะก็อย่าเขาเปล่าๆ ลูกเราก็โตเป็นหนุ่มแล้ว ไม่รู้จะทะเลาะไปทำไม”^๐(ปิยวาจา) “เดี๋ยวนี้เราะ ปล่อยางแล้ว กับแฟนเนี่ยถ้ามีเงินในกระเป๋าเกินร้อย เป็นของเราหมด วันหนึ่งมีติดแค่ ๒๐ บาท เดี่ยวนี้มีพกเป็นหมื่น ก็ไม่เคยเอา ให้ก็เอา ไม่ให้ก็ไม่เอา”^๐(ทาน) “ต้องช่วยกันครับ อะไรช่วยได้ก็ช่วย จะมาถือว่าเป็นงานผู้หญิงแล้วยกให้แม่บ้านทำ

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมหมาย สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมหมาย สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

	คนเดียวคงไม่ได้”^๐(อรรถจริยา) “ตั้งแต่ปลูกบ้านข้างเสถียรธรรมสถาน ประมาณ ๘-๙ ปี เห็นเขาเหนื่อยมาก ก็เลยช่วยเขาทำ อยู่บ้านแล้วมีความสุขครับ มีอะไรก็ทำไป (พูดไปยิ้มไปอย่างมีความสุข)”^๐(อรรถจริยา) “อบอุ่น ทุกซัออนอะไรก็คุยกันได้ ปรีक्षाกันได้”^๙(ปิยวาทา) “ห่วงใยกันขึ้นนะครับ ห่วงใยมาก เพราะอยู่ด้วยกันมานานมากจนผูกพัน”^๐(สมานัตตดา) “เขามีความสุขมาก รักคุณแม่ พอถามว่ากลับไปอยู่บ้านไหม ไม่เอา แกจะกลัวมาก เวลาบอกว่าจะไม่ให้อยู่ที่นี่”^๐(สมานัตตดา) “ก็รู้สึกอบอุ่นดี มีอะไรก็กินด้วยกัน ช่วยงานกัน อย่างต่ายไปทำงานขายหนังสือที่ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ก็จะมีคนทำอาหารให้กิน มาถามว่ายังไปส่งไหม คือมีการถามกันด้วยความเป็นห่วงเป็นใย ถ้าช่วยกันได้อีกช่วย ทำให้รู้สึกดีว่า เออ เขาห่วงเรานะ”^๐(อรรถจริยา) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นเครื่องสงเคราะห์กัน คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
อิทธิบาท	“ชาตินี้เราลำบาก ชาติหน้าอาจจะสบาย เราลำบากชาตินี้ ถ้าไม่ทำความดีอะไรเลย ชาติหน้าก็จะลำบากต่อไป ก็ต้องเปลี่ยนความคิด ลองดู”^{๐N}(วิริยะ) “บางครั้งก็เหนื่อย บางครั้งก็ท้อ แต่หนูเป็นคนที่ทำงานที่ไม่เคยท้อนะ สู้มาตลอด เพราะที่งานหนักมาก คนก็น้อย ต้องมีความอดทน ความขยันอย่างสูงถึงอยู่ที่นี่ได้”^{๐O}(วิริยะ) “บางครั้งก็เหนื่อย แต่ก็ไม่ยอมแพ้ะพี่ มีความรู้สึกว่าการมันต้องสำเร็จได้ด้วยตัวเรา ไม่ใช่คนอื่น”^{๐O}(วิริยะ)

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^๙อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^๐อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐N}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐O}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาสล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐O}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาสล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

	“ตายรักและศรัทธาในสิ่งที่คุณแม่ทุ่มเทให้ที่นี่” ^{๐๐} (จิตตะ)
พรหมวิหาร	“ผมคิดว่า เปลี่ยนไปในทางที่ดีนะ มีเมตตาต่อคนที่ยากไร้ และต่อสัตว์ทั่วไป ถือว่าเรามีพอช่วยเหลือได้ก็ช่วยเขา”^{๐๐}(กรรณา) “แต่ก่อนสัตว์เลื้อยคลานไม่เอาทั้งนั้น เพราะว่าเรามันลำบากอยู่นะนะ ไม่อยู่ในฐานะที่จะไปช่วยอะไรเขาได้ พอเรามีเงินก็ช่วยได้ คนก็ช่วย สัตว์ก็ช่วย”^{๐๐}(กรรณา) “ผมว่าความเมตตาทำให้คนเปลี่ยนไป”^{๐๙}(เมตตา) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำพรหมวิหาร๔ มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
สปปริยธรรม	“เมื่อร่างกายไม่ไหวก็คิดเหมือนกัน เปิดโอกาสให้เด็กรุ่นหลังขึ้นมา ต้องยอมรับสังขาร”^{๐๐}(รู้จักตน) “คิดแต่ว่าตอนนี้เราทำหน้าที่อะไร ทำความดีอะไร ก็ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด ข้างหน้ามันคงไม่ลำบากหรอกพี่ ถึงเราจะไม่ทำอะไรเหมือนคนอื่นเขา แต่ถ้าเรามีความสุข และเรารู้สึกมั่นใจนะ เราก็อาจจะมีความสุขได้”^{๐๐}(รู้จักเหตุ) “ถ้าเรามองในแง่ดี ยอมรับว่าเขาก็เป็นอย่างนี้ ไม่เพ่งโทษ มีปัญหา ก็ปรึกษาผู้ใหญ่ ท่านก็จะดำเนินการแทนเราได้ เราไม่จำเป็นต้องไปพูดเอง”^{๐๐}(รู้จักผล) “คุณแม่อธิบายทุกอย่าง คน สอนว่าเราเกิดมา ต้องทำตัวให้มีคุณค่า อย่ามองตัวเองว่าต่ำต้อย มองให้มีคุณค่า และการทำงานก็จะทำให้คนมีคุณค่า แต่ก็เคยคิดว่าตัวเองมีปัญหาอย่างโน้นอย่างนี้ ไม่ใช่ ตัวเราก็คือปัญหาขึ้นมาเอง ไม่ใช่คนอื่น เราก่อนเราก็คงต้องแก้ไขให้คนอื่นแก้ไขไม่ได้”^{๐๑}(รู้จักตน) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักสปปริยธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๙}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๑}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

ตารางที่ ๔.๓ แสดงหลักธรรมของบุคคลในองค์กร

หลักธรรม ของการพัฒนา จิตอาสา	ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่มีผลต่อการพัฒนาจิตอาสาตามแนว พระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน
ทาน	“ซ่าย พุดถึงกิตติที่เดียวแหละ มันดีขึ้นเรื่อย ๆ แล้วเราก็ได้เลี้ยงหมา เลี้ยงแมวเต็มบ้าน แต่ก่อนนิสัยอย่างนี้ไม่มีเลย เห็นหมานี่ดีเลย”^{๐๐} “ก็คิดว่าเราเกิดมาเป็นคน เมื่อไม่มีโอกาสที่จะให้กับผู้อื่นโดยปัจจัย เราก็อยากมาทำงานตรงนี้”^{๐๐} กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักธรรม คือ ทาน มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
กัลยาณมิตรธรรม	“ห่วงใยกันขึ้นนะครับ ห่วงใยมาก เพราะอยู่ด้วยกันมานานมากจนผูกพัน”^{๐๐} (ปิโย น่ารัก) “ก็เหมือนแม่อีกคน ทุกชีวิตอะไรท่านก็มาดูแลให้”^{๐๐} (ครู น้าเครพ) “คุณแม่ก็ให้ชีวิตใหม่เรา ที่เรามีทุกสิ่งทุกอย่าง บ้านช่อง ก็เพราะท่านให้เรา ถ้าเราไม่อยู่ตรงนี้ก็คงไม่มีบ้าน”^{๐๐} (ภาวนิโย น้าเจริญใจ) “เราอยู่ได้ด้วยธรรมะ ด้วยสิ่งที่คุณแม่สอน ที่กิจกรรม ที่งานสอนเรา ตัดความรุงรังออกไป เราก็อยู่ได้ เรามีรายได้ ๑๐๐ บาท ใช้ไป ๑๐๐ ก็ตายแล้ว อะไรไม่จำเป็นก็ตัดตัดออกไป นั่นคือ ธรรมะที่คุณแม่สอน”^{๐๕} (ครู น้าเครพ) “ภูมิใจที่มีผู้นำไม่มั่งงาย (เน้นเสียงหนักแน่น) ชัดเจนมากและทำงานจริงๆ”^{๐๐} (ภาวนิโย น้าเจริญใจ) “เวลาคุณแม่ไปทำงานข้างนอกหรือต่างประเทศแล้วกลับดี ก็เขาจะรออยู่หน้าบ้าน ไม่ยอมไปนอน จนกว่าคุณแม่จะมา”^{๐๐} (ปิโย น่ารัก) “คนในบ้านก็จะทำงานกัน ยิ้มแย้มสนุกสนาน บางทีเหนื่อย ก็ต่างคนต่างอยู่คนละมุม แต่เวลาหายเหนื่อย ก็เฮฮากัน ทำงานให้สนุก เป็นสุขเมื่อทำงาน”^{๐๐} (ปิโย น่ารัก)

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมหมาย สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ จันทนา จำวงศ์ลา วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ วิภา เถิบผักแว่น (หมวย) วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๕}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมชาย แสงอรุณ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมชาย แสงอรุณ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

	“คุณแม่มก็มีเทคนิคที่จะทำให้เราก้าวออกมาสู่โลกของความเป็นจริง ได้พบคนภายนอก แล้วก็เริ่มตั้งศักยภาพที่เราออกมา เช่น การร่ายรำ ทำให้เรารู้สึกว่ามั่นใจมากขึ้น”^{ON} (วศิตา จ พุดให้ได้ผล) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักกัลยาณมิตรธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
ภาวนา	“จากไม่ดีกลายเป็นดี จากกินเหล้าเป็นไม่กินเหล้า จากโมโหร้ายก็ดีขึ้น เมื่อก่อนนายชอบบอกว่านายห่วงเธอนะสมหมาย เพราะว่าแฟนเธอเอาแต่ใจ แต่เดี๋ยวนี้นายเป็นห่วงโง่ใหญ่ (สามี) มากกว่า แต่เธอนายไม่ห่วง เพราะเดี๋ยวนี้งานบ้านเราไม่ต้องทำอะไรเลย เขาทำหมด เขาลุกขึ้นมาทำอะไรของเขาเองนะ เขาก็กวาดบ้าน ถูบ้าน ซักผ้า เก็บที่นอน หรือถ้าเขาออกไปทำงานข้างนอก อย่างมีคนให้ไปทำน้ำทำไฟ จะกลับมาก็ทุ้มก็ช่าง แต่กลับมาก็ต้องมาถูบ้าน”^{OO} (สีกภาวนา เจริญศิลป์ พัฒนาความประพฤติ) “จากคนที่เห็นแก่ตัวกลายเป็นคนที่ไม่เห็นแก่ตัว”^{OO} (จิตภาวนา การเจริญจิต พัฒนาจิต) “หมวยเป็นคนใจร้อนก็ใจเย็นขึ้น เพราะเมื่อก่อนเป็นคนเอาแต่ใจ ใครว่าไม่ได้เลย”^{OO} (จิตภาวนา) “มันเหมือนเป็นอานิสงส์ ที่ชัดเจนที่สุดคือครอบครัวผมมีความสุขขึ้นทุกวัน แม้เรื่องเศรษฐกิจการเงินการทองจะลำบาก แต่ความสุข เสียงหัวเราะมีมากขึ้น ผมว่านี่คืออานิสงส์ของการทำงาน”^{OO} (ปัญญาภาวนา) “เห็นได้ชัด อารมณ์ดีขึ้น ใจเย็น”^{OO} (จิตภาวนา) “ความสุขของการอยู่ที่นี่ คือ การทำงาน ทำงานอย่างไรให้เบิกบาน ให้มีความสุข อย่าให้ทุกข์ใจ อย่าทำไปบ่นไป ต้องมีความสุขในการทำงาน”^{O*} (ปัญญาภาวนา) “คิดแต่ว่าตอนนี้เราทำหน้าที่อะไร ทำความดีอะไร ก็ทำหน้าที่ให้ดีที่สุด”^{OO} (จิตภาวนา)

^{OU} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{ON} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{OO} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมหมาย สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{OO} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมหมาย สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{OO} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ วิภา เิบผักแว่น (หมวย) วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{OO} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมชาย แสงอรุณ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{OO} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{O*} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{OO} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

	“ข้อคิดว่าการปฏิบัติธรรมคือการทำหน้าที่หน้าที่ที่เราทำทุกวันนี้ ทำไปฟังไปก็ได้ ไม่จำเป็นต้องไปนั่งฟังแล้วงานไม่ได้ทำ”^{๐๐} (กายภาวนา) “ส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าปฏิบัติ จะใช้วิธีรับฟังคุณแม่ หรือบางทีก็ใช้ขณะที่ทำงาน คือจริง ๆ แล้วต้องรู้จักที่จะหยุดตัวเองในการที่จะฟัง แล้วก็ต้องรู้ว่าจะหยุดตัวเองอย่างไร”^{๐๐} (จิตภาวนา) “ก็รู้สึกดีขึ้น เพราะการทำงานจะทำให้เราลืมบางอย่างไปได้”^{๐๐} (กายภาวนา) “สามารถตะครุบอารมณ์ตัวเองได้เร็วขึ้น ต่างจากแต่ก่อนที่ถ้าไม่พอใจแล้วจะถึงตัวเลย”^{๐๐} (จิตภาวนา) “ตายถือว่าเวลาทำงาน หรือทำอะไรก็แล้วแต่ ถ้าเราตามลมหายใจ และมองงานนั้นเป็นการก้าวไป มีสติครองในขณะนั้น ก็ถือเป็นการปฏิบัติแล้วในความคิดของตาย คือพยายามปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ให้ทุกฝีก้าวเป็นการปฏิบัติ พยายามมีสติอยู่กับปัจจุบัน”^{๐๐} (กายภาวนา) “ต่างกันเยอะมาก เมื่อก่อนตายจะเจิบ มีแต่น้ำตา แต่เดี๋ยวนี้กล้าพูด กล้าทำ กล้าเผชิญกับความทุกข์ ไม่ใช่หลบทุกข์เหมือนเมื่อก่อนที่จะเอาแต่ร้องไห้อย่าเดียว อยากจะหนีทำเดียว แต่เดี๋ยวนี้ อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด จะไม่เสียใจกับสิ่งที่เกิดขึ้น”^{๐๐} (ปัญญาภาวนา) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักการภาวนา มาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
สมรवासธรรม	“ยิ่งให้ยิ่งได้ ตอนแรกไม่เข้าใจว่าให้แล้วจะได้อะไร หลายปีกว่าจะเข้าใจ วันนี้เข้าใจครับ ไม่นั่นคงเดินออกจากเสถียรธรรมสถานไปแล้ว”^{๐๐} (จาคะ) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักจาคะมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ จันทนา จำวงศ์ลา วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมชาย แสงอรุณ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

ตารางที่ ๔.๔ แสดงหลักธรรมองค์กร

หลักธรรมของ การพัฒนา จิตอาสา	ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่มีผลต่อการพัฒนาจิตอาสาตามแนว พระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน
สัปปายธรรม	“ไม่รู้ละ เป็นเพราะเราอยู่ที่นี้มั้ง”^{๐๐}(อวาส ที่อยู่) “เรื่องความเมตตา ความกตัญญู โดยมากท่านจะพูดรวมๆกับคนที่มาปฏิบัติ ก็ได้ฟังไปด้วย ทำงานไปด้วย”^{๐*}(ภัสสะ เรื่องพูดคุยที่ส่งเสริมการปฏิบัติ) “เหมือนบ้านที่เราสร้างมากับมือ ผูกพัน ตอนที่ย้ายออกไปก็รู้สึกใจหาย รักที่นี่ และก็รักนายด้วย”^{๐๐}(บุคคล ผู้ที่อยู่ใกล้แล้วจิตใจผ่องใสสงบมั่นคง) “ก็ซึมซับมาจากคนที่เขามาปฏิบัติ ฟังธรรมะอะไรบ้าง รู้บาปบุญคุณโทษ”^{๐๐}(ภัสสะ) “เห็นสิ่งที่เราสร้างมามันเจริญเติบโต เขียว ผิดตา จากที่ไม่มีอะไรเลย”^{๐๐}(อวาส) “เพื่อนร่วมงานที่ดีต่อกัน แล้วที่นี้เราอยู่อย่างครอบครัว ไม่ได้อยู่อย่างลูกจ้าง รักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง คุณแม่บอกว่าที่นี่คือบ้านของเรา”^{๐๐}(อวาส) “คิดว่าได้จากตรงนี้ เราโชคดีที่ได้เห็นพัฒนาการของตัวเสถียรธรรมสถาน ตัวงาน ตัวกิจกรรมที่คุณแม่ทำ ครูบาอาจารย์ที่แวะเวียนมาอย่างไม่ขาดสาย ผู้คนหลากหลายที่เข้ามา ทั้งสุข ทั้งทุกข์ ทั้งดีใจ ทั้งเสียใจ ปัญหาสารพัด เราเห็นได้หมดจากที่นี้ เวลาเราเบื่อเราท้อ ก็นึกว่า ไ้โฮ คนนั้นมีปัญหายิ่งกว่าเรา ทุกขียิ่งกว่าเรา ก็เป็นกำลังใจทำให้เราเติบโตขึ้นมา”^{๐๐}(ภัสสะ) “เสถียรธรรมสถานคือชีวิต ที่นี้ให้ชีวิต ให้โอกาสให้เราเติบโต ให้เรามีความมั่นคงถึงทุกวันนี้ ให้เรามั่นใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ไม่ว่าเส้นทางที่เราเดินนั้นจะมีความรู้สึกว่ามันมืด มันรก มันเตียน มันสว่าง เราก็จะกล้าที่จะเดินไป เหมือนกับว่ามีแรงขับเคลื่อนที่ช่วยให้เรามั่นใจว่ามันคง บางทีเราอาจจะคิดไม่ดี อาจจะแวบบ้าง อะไรว่าง แต่งานและตัวกิจกรรมก็จะเป็นตัวคอยกระตุ้นเราไว้”^{๐๐}(อวาส)

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมหมาย สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐*}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ วิภา เติบฝึกแว่น วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมชาย แสงอรุณ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สมชาย แสงอรุณ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

	“สบายและอบอุ่น”(อวาส) “รู้สึกว่าเป็นบ้านเรา รู้สึกปลอดภัย อบอุ่น”^{๐๐}(อวาส) “ความสุขอยู่ที่ใจ และการอยู่ที่นั่นมีความสุข ตื่นเข้ามาเจอบรรยากาศที่ดีมาก ไม่ต้อง ดิ้นรนไปอยู่ข้างนอก อยู่แค่นี้ก็มีความสุขแล้ว”^{๐๐}(อวาส) “ที่นี้เป็นที่เกิดสำหรับคนที่ไม่เคยได้เกิด คนที่อยู่ในความมือบอดมาตลอดชีวิต แต่กลับ ได้เกิดที่นี่ รู้สึกสดใสสว่างในชีวิต ที่นี้สอนธรรมะทุกคนที่เข้ามาตรงนี้ ใครทุกข์แล้วเข้า มาสัมผัสที่นี่ ประมาณไม่กี่เดือนกลับไปก็มีความสุขได้ แต่ต้องเข้ามาเรียนรู้ และมาใช้ ชีวิตอยู่ที่ตรงนี้”^{๐๐}(ผัสสะ) “บางคนก็ไม่ได้มาเพราะทุกข์นะ แต่เข้ามาเพราะมีความสุขกับสถานที่ ชอบอาหาร อร่อย ชอบสวนที่สวยงาม มีกระรอก มีนก เพราะที่บ้านเราไม่ฉีดยาฆ่าแมลง ตอนเช้าๆ ประมาณสักหกโมงพวกนกพวกกระรอกก็จะมาเดินกัน”^{๐*}(อวาส) “นี่เป็นชุมชน เหมือนครอบครัว เป็นพี่น้องกัน เอื้ออาทรต่อกัน”^{๐๐}(บุคคล ผู้อยู่ใกล้แล้ว จิตใจผ่องใสสงบมั่นคง) “เสถียรธรรมสถานคือความมั่นคง คือที่ที่ให้โอกาสเราได้ฝึกฝนที่จะมั่นคงทางจิตใจ ยิ่งขึ้น”^{๐๐}(อวาส) “อย่างน้อย เวลาคิดอะไรไม่ดียังมีอะไรมาสะกิด ยังมีความละเอียดรอบคอบอยู่ รักที่นี่”^{๐๐} (อวาส) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักสปปายะธรรมมาใช้ในการดำเนิน ชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสาต่อบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรม สถาน
--	---

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐*}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ มณฑา ภัทรมหาผล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ จันทนา จำวงศ์ลา วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ จันทนา จำวงศ์ลา วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๐๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชนาภา ปลื้มจิตต์ วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

ตารางที่ ๔.๕ แสดงหลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน

หลักธรรมของการพัฒนาจิตอาสา	ความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตที่มีผลต่อการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน
สัสมาวาจา	“ก็บอกให้เขามาสัมผัสเอง เพราะบอกไปก็ไม่เชื่อ ให้มาสัมผัสดูเองเลย”^{×N} “ถ้ามีเหตุผล ถ้าหมวยผิดก็ยอมรับ ถ้าไม่ผิดก็ไม่ยอม จะนิ่งไม่พูด หลังๆ ใครจะว่าอะไรก็ช่าง หมวยจะถือว่าไม่ได้ยิน เพราะถ้าเขาว่าเขาก็ได้รับเอง เราก็เดินหนีซะ คนนั้นนะเวลาเหนียยก็ต้องมีมั่ง เรื่องจุกจิกๆ กระแทกกัน อะไรกัน แต่เป็นเมื่อก่อนไม่นะ หมวยไม่ยอม โกรธ ไม่พูดเลย แต่เดี๋ยวนี้ เข้ามาก็พูดกันใหม่ เป็นเพื่อนร่วมงานกัน”^{×O} กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักสัสมาวาจามาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
ปิยวาจา	“(หัวเราะเขินๆ) ครับ แต่ก่อนหมายถึงไม่ค่อยพูดกับคนหรือก ถ้ามคำ ตอบคำ เดี๋ยวนี้เขาก็คุยเก่งขึ้น รู้จักสังคมมากขึ้น”^{×O} กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักปิยวาจามาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
สาราณียธรรม	“ช่างไม้ ไฟ น้ำ ทุกอย่างในบ้านที่เราทำได้ เพราะว่าคนมีไม่มาก ต้องช่วยกัน”^{×O} (เมตตาทายกรรม) “บางที่ท่านก็เรียกคุยบอกว่าอย่าทะเลาะกัน อย่าอิจฉาริษยากัน ไม่อยากให้แตกแยกกันในหมู่คณะ”^{×O} (เมตตาวจีกรรม) “เพื่อนร่วมงานที่ดีต่อกัน แล้วที่นี้เราอยู่อย่างครอบครัว ไม่ได้อยู่อย่างลูกจ้าง รักกันเหมือนพี่เหมือนน้อง คุณแม่บอกว่าที่นี้คือบ้านของเรา”^{×O} (เมตตาทายกรรม) “รู้สึกดี และรักเพื่อนที่นี้ทุกคน”^{××} (เมตตาทายกรรม)

^{×N} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{×O} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ วิภา เติบฝึกแว่น (หมวย) วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{×O} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{×O} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{×O} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{×O} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ วิภา เติบฝึกแว่น (หมวย) วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{××} อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

	“เวลาดีกันมีอะไรเขาก็จะแบ่งกัน”^{๕๐} (เมตตาทายกรรม) “บางที่เราเหนื่อยนะ แต่พอมองเห็นว่าคุณแม่ท่านทำงานหนักยิ่งกว่าเรา ก็อยากจะช่วยท่านทำงานให้มากที่สุด”^{๕๑} (เมตตาทายกรรม) กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักสปปายะหลักสราณียธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน
อริยวินัย	“สุขสบายดี มีความสุขกับแมวบ้าง กับหมาบ้าง ชีวิตนี้ไม่เที่ยวแล้ว มันเบื่อ อยากอยู่แต่ที่บ้าน เล่นกับแมวบ้าง หมาบ้าง”^{๕๒} “มีบ้างครับ แต่เดี๋ยวนี้เวลาไม่ค่อยพอใจ ต่างคนต่างไม่พูดกันเฉยๆ ไม่อยากให้ลูกเห็นว่าพ่อแม่ยังทะเลาะกันอยู่ ถ้าไม่เข้าใจกันก็หยุดไว้ก่อน อีกวันสองวันค่อยมาคุยกัน อยากให้ครอบครัวมีความสุขนะครับ อะไรที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้ลูกได้ก็จะทำ”^{๕๓} “เจ้าระเบียบมาก อย่างเวลานั่งทานข้าว จะทำได้ะ ทำคางกินนี้ไม่ได้”^{๕๔} “เปลี่ยน (ตอนทันทีอย่างรวดเร็ว) แต่ก่อนเวลากลับบ้าน เขาจะชอบไปสรวลเสเฮฮา กับบ้านโน้นบ้านนี้ แต่เดี๋ยวนี้ไม่ เขาจะไปเก็บกวาดบ้าน แล้วถ้าที่บ้านไม่มีอะไรทำ เขาจะรีบกลับเสถียรธรรมสถานทันทีเลย และก็ชอบเที่ยวไปสอนคนอื่นว่าไม่ให้กินเหล้า ไม่ให้สูบบุหรี่ บอกว่าไม่ดี”^{๕๕} กล่าวโดยสรุป ผู้ที่อยู่ในเสถียรธรรมสถานได้นำหลักอริยวินัยมาใช้ในการดำเนินชีวิตที่สะท้อนให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้านจิตอาสากับบุคคลที่อยู่ในเสถียรธรรมสถาน

สรุป จากตารางแบ่งเป็น ๔ หัวข้อใหญ่ คือ

๑) หลักธรรมของผู้นำจิตอาสาได้แก่ สังคหวัตถุ อธิปไตย พรหมวิหาร สุปริสัทธรรม ทศพิธราชธรรม มีผลต่อจิตอาสาด้านความเป็นผู้นำเนื่องจากผู้นำ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์การทั้งนี้ เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผนสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์การปฏิบัติงานต่างๆ ให้ประสบ

^{๕๐}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๕๑}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ จันทนา จำวงศ์ลา วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๕๒}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๕๓}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ สุจิต สุขมี วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๕๔}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

^{๕๕}อ้างถึงในบทสัมภาษณ์ ชัชวาลย์ พุ่มนิล วิเคราะห์วันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๓.

ความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ปัญหาที่เป็นที่สนใจของนักวิชาการและบุคคลทั่วไปอยู่ตรงที่ว่า ผู้นำทำอะไรหรือมีวิธีการบางอย่างไรจึงทำให้ผู้ได้บังคับบัญชาหรือผู้ตามเกิดความผูกพันกับงานแล้วทุ่มเทความสามารถ และพยายามที่จะทำให้งานสำเร็จด้วยความเต็มใจ ดังนั้น สังคหวัตถุ ๔ มีความหมายว่าเครื่องสงเคราะห์กัน คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ เมื่อผู้นำมีคุณธรรมข้อนี้ย่อมยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ได้บังคับบัญชาได้ อิทธิบาท ๔ ย่อมปรากฏได้โดยง่ายเมื่อมีการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ได้บังคับบัญชา ผู้นำย่อมมีทีมที่มีฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสาตามมา ทำให้ประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว พร้อมกันนั้น การที่ผู้นำมีพรหมวิหาร ๔ คือ ความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา การปกครองย่อมไม่มีการบังคับมีแต่ความสมัครใจทำ ผู้นำที่ดีเป็นผู้มีสัพบุรุษธรรม เป็นธรรมของคนดี มีศีลธรรม เมื่อทุกอย่างออกมาจากสัพบุรุษทำให้เกิดความผิดพลาดต่อสัตว์ทั้งหลายน้อย และทศพิธราชธรรม เป็นการปกครองที่ทำให้สรรพชีวิตทั้งหลายอยู่เป็นสุขทั่วกันคุณธรรมเหล่านี้มีอยู่ในตัวของผู้นำเสถียรธรรมสถาน คือ ท่านแม่ศรี ศันสนีย์ เสถียรสุตนั่นเอง

๒) หลักธรรมของบุคคลในองค์กรได้แก่ ทาน กัลยาณมิตรธรรม ภาวนา ชราวาสธรรม วัฒนธรรมองค์กรก็คือ พฤติกรรมที่สร้างขึ้นจากคนในองค์กรโดยมีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และยึดถือปฏิบัติกันมาจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในองค์กรนั้น ๆ ^{๐๐}วัฒนธรรมย่อมแปรเปลี่ยนไปตามการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ดังนั้น ธรรมะในแต่ละบุคคลย่อมมีความหมายต่อวัฒนธรรมองค์กร ทานคือการแบ่งปัน เมื่อบุคคลในองค์กรมีการแบ่งปันย่อมแสดงถึงความมีน้ำใจจากเพื่อน กัลยาณมิตร ก่อเกิดมาจากการภาวนา และความเสียสละในตัวของแต่ละบุคคล

๓) หลักธรรมองค์กร ได้แก่ สปปายธรรมมีผลต่อจิตอาสาด้านสิ่งแวดล้อมสปปายะ หมายถึง สิ่งที่เหมาะสม สิ่งที่เหมาะสม ช่วยสนับสนุนในการบำเพ็ญภาวนาให้ได้ผลดี ช่วยให้สมาธิตั้งมั่น ไม่เสื่อมถอยสถานที่ หรือ สิ่งแวดล้อมย่อมมีผลต่อจิตใจในสิ่งแวดล้อมนั้นๆ สิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญต่ออารมณ์ในการภาวนา และการทำงานจิตอาสาของบุคคลที่ได้สัมผัส

๔) หลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน ได้แก่ สัมมาวาจาปิยวาจาสาราณียธรรมอริยวินัย มีผลต่อจิตอาสาด้านวิถีชีวิตชุมชนเพราะคำพูด ความเมตตา และวินัยของชุมชนมีผลต่อความรู้สึกของผู้นำงานจิตอาสาคำพูดที่ไพเราะ การรับส่งข้อมูลข่าวสารที่ตรงประเด็นมีความหมายต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร งานด้านจิตอาสาจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยการพูดจากันอย่างมีเมตตา และ วินัยเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้คนอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก

^{๐๐}<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=๑๘๗๘๗๓>, วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๕.

ผลต่อองค์กรโดยรวม ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
๒. ความพึงพอใจของผู้นำ
๓. ผลสำเร็จจากการทำงาน

การประยุกต์ใช้หลักการพัฒนาจิตอาสาตามแนวพระพุทธศาสนาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน จากตารางข้างต้น สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีธรรมะเป็นตัวผสานเชื่อมต่อ ย่อมทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ฟังกันด้วยหัวใจมากขึ้น ทำให้เข้าอกเข้าใจกัน มีความเห็นแตกต่างแต่ไม่ขัดแย้งกัน มีความสัมพันธ์เหมือนคนในครอบครัวเดียวกัน มีใจเป็นหนึ่งเดียวกัน ส่วนด้านความพึงพอใจของผู้นำ เมื่อท่านแม่ชีศันสนีย์ได้เริ่มก่อตั้งเสถียรธรรมสถาน ท่านพึงพอใจที่เห็นคนทำงานไปพร้อมกับการปฏิบัติธรรม ซึ่งตรงกับจุดประสงค์ที่ท่านได้ทำงานหนักเพื่อให้เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติ ได้เรียนรู้ธรรมไปพร้อมๆ กัน และสุดท้ายผลสำเร็จจากการทำงาน เจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถานทุกคน ทำงานหนัก อุทิศชีวิตตนเพื่อพระธรรม เมื่อใจของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถานมีธรรมเป็นเครื่องอยู่ มีธรรมเป็นที่ตั้งย่อมอยู่กันอย่างมีความสุข เมื่อทุกคนทำงานแบบไม่เป็นทุกข์ ด้วยใจที่เป็นจิตอาสา ผลงานย่อมออกมามีดีที่สุด ถึงแม้มีความผิดพลาดก็สามารถใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียน เจ้าหน้าที่ได้เรียนรู้และทำการแก้ไขข้อผิดพลาดด้วยหัวใจที่เบิกบานในครั้งต่อไป

ในการศึกษาผู้วิจัยวิเคราะห์โดยสรุปความเชื่อมโยงการพัฒนาจิตอาสาทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกื้อหนุนทำให้เกิด ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ปัจจัยนำออก และผลลัพธ์ที่เชื่อมโยงกับโครงการ ๔ โครงการ ได้แก่ โครงการอานาปานสติ โครงการธรรมชาตินำบัด โครงการโรงเรียนพ่อแม่ และโครงการจิตประภัสสร ซึ่งถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้พัฒนาจิตอาสาของเจ้าหน้าที่โดยสรุปกระบวนการพัฒนาจิตอาสดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๖ สรุปภาพรวมกระบวนการพัฒนาจิตอาสาของเจ้าหน้าที่เสถียรธรรมสถาน

องค์ประกอบ ของเสถียร ธรรมสถาน	แนวคิด ทฤษฎี จิตอาสา ตามหลัก พระพุทธ ศาสนา	หลัก ธรรม	กระบวนการพัฒนาจิตอาสาของเจ้าหน้าที่เสถียร ธรรมสถาน
ผู้นำ ท่านแม่ชี คันสนีย์ เสถียรสุด	หลักธรรมของ ผู้นำจิตอาสา	สังคหวัตถุ	ผู้นำ คือ บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลาย รวมกัน
		อิทธิบาท	ผู้นำคือ บุคคลที่จะพากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ตั้งงาม
		พรหมวิหาร	ผู้นำที่ดีต้องทำให้ทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร รับรู้การตัดสินใจในทุกอย่างของเขาเป็นไปด้วยความ ยุติธรรม
		สัปปริยธรรม	ผู้นำที่แท้จริงจะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นก็ต่อเมื่อ เขา ได้ปฏิบัติตามสิ่งที่เขาพูด หรือ ให้ความเคารพเชื่อถือ
		ทศพิธราชธรรม	ผู้นำต้องนำผู้ตาม ให้ตระหนักถึงการบรรลุจุดหมายที่ แท้จริง คือ เพื่อประโยชน์แก่เขา แก่ประโยชน์ ตน และ แก่โลก
วัฒนธรรม องค์กร	หลักธรรมของ บุคคลใน องค์กร	ทาน	เสถียรธรรมสถานเปิดโอกาสให้บุคคลที่มีความพร้อมใน ด้านต่าง ๆ ได้มาทำแบบฝึกหัดร่วมกัน ในการให้และ การรับ ผ่านการทำงานเพื่อสังคม อันจะเป็นประโยชน์ แก่ตนและผู้อื่น
		กัลยาณมิตร ธรรม	ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็น ชุมชนแห่งการเกื้อกูลให้เกิดโอกาส ทำบรรยายกาศของ ชุมชนให้เกื้อกูลที่จะพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพของ ชีวิตผู้คนในชุมชนให้งดงามเท่าที่คนเหล่านี้จะพัฒนาได้
		ภาวนา	ชุมชนต้องประกอบไปด้วยชีวิตแต่ละชีวิตต้องพัฒนา ศักยภาพภายในตน เมื่อชีวิตมารวมตัวกัน
		จาคะ	ชุมชนจะสร้างโอกาสแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน เคารพกัน โดยการทำหน้าที่ รู้คุณค่าของการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน อย่างไม่เบียดเบียน ใช้ชีวิตสอดคล้องกับความเป็นจริง ของธรรมชาติ มีความเสียสละ แบ่งปัน มีน้ำใจ
สถานที่	หลักธรรม	สัปปายะธรรม	การสร้างเสถียรธรรมสถาน ชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่จะ

สิ่งแวดล้อมที่ เอื้ออำนวยต่อ การพัฒนาจิต อาสา	องค์กร		อยู่ร่วมกันอย่างสันติ เป็นชุมชนแห่งการเกื้อกูลให้เกิด โอกาส ทำบรรยากาศของชุมชนให้เกื้อกูลที่จะพัฒนา และส่งเสริมศักยภาพของชีวิตผู้คนในชุมชนให้งดงาม เท่าที่คนเหล่านี้จะพัฒนาได้ เป็นแผ่นดินที่จะสร้าง โอกาสแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน
วิถีชีวิตชุมชน	หลักธรรมของ การอยู่ร่วมกัน	สัมมาวาจา	ท่านแม่ชีได้ให้ธรรมะกับทั้งเจ้าหน้าที่ที่ทำงานประจำ และผู้ปฏิบัติที่ยอมสละเวลาส่วนตัวเพื่อเข้ามาหา ความสุขภายในตนเอง
		ปิยวาจา	แม่ชีบอกว่ามีหลายสิ่งที่ยากจะสอนมนุษย์ที่เกิดมาทุก คน แต่ไม่มีโอกาสได้สอนได้ทั่วถึง จึงขอเอาคำสอนที่ท่านอยากจะเผยแผ่ให้เพื่อนๆทุกคน ได้รับรู้เพื่อเป็นบุญกุศลของแม่ชีมาถึงทุกๆท่านด้วย ขอให้อ่านข้อความให้จบและปฏิบัติ เพราะนี่คือเป็นสิ่งที่ ทุกคนทำเป็นกิจวัตรทุกวัน
		สราวณียธรรม	วิธีการคิดที่จะอยู่ร่วมกันให้ได้มันต้องอย่าไปคิดว่า จะต้องอยู่ตามที่เรายากอยู่ แต่ถ้าเราจะอยู่อย่าง รวมกันให้ได้ มันมีความสุขอยู่เหนือความอยาก มันไม่ ปิดกั้นตัวเราที่จะเข้าไปบวกกับสิ่งอื่นๆ ที่อยู่รายรอบ โดยเฉพาะกับธรรมชาติ ถ้าเมื่อใดที่เราเคารพธรรมชาติ ธรรมชาติจะเกื้อกูลเรา
		อริยวินัย	ตื่นขึ้น...อย่างตั้งใจที่จะไม่ทำให้ใครเจ็บปวดเพราะเรา หลับอย่างเป็นสุขทุกวัน...เพราะได้ทำอะไรให้ใครได้ บ้าง สุขเมื่อสร้าง สุขเมื่อให้ สุขง่ายใช้น้อย